

Aktualiju apžvalga (2020 m. sausio 13 d. – sausio 26 d.)
Kazachstanas

Vidaus politika

Kazachstanas priėmė valstybinę kalbų politikos įgyvendinimo programą 2020–2025 m. Programos tikslas - palaikyti „darnią kalbos politiką, užtikrinančią visapusišką kazachų kalbos, kaip valstybinės kalbos, funkcionavimą, taip pat, modernizuoti kazachų kalbą remiantis nauja lotyniška abėcėle, toliau stiprinti kalbos kultūrą, taip pat plėtoti Kazachstano gyventojų kalbos turtingumą“. Vienas iš programos tikslų yra stiprinti valstybinės kalbos, kaip etninių grupių bendravimo kalbos, vaidmenį. Siekiama, kad 2020 m. gyventojų, kalbančių valstybine kalba, dalis turėtų būti 90,5 proc., 2021 m. - 91 proc., 2022 m. - 92 proc., 2023 m. - 93 proc., 2024 m. - 94 proc., 2025 m. - 95%.

Sausio 11 dieną Kazachstane įsigaliojo įstatymas, kuriuo buvo panaikinta laikiną užsieniečių, esančių respublikoje iki 30 dienų, registraciją. Pagal įstatymą, visa informacija apie užsieniečio atvykimą ir buvimą tenka fiziniams ir juridiniams asmenims, kurie atvykusius užsieniečius priima. Jei užsienietis apsistoja ilgiau nei 30 dienų, jis turi turėti vizą, arba gali būti išduodamas leidimas laikinai gyventi priimančiosios šalies (darbdavio, medicinos ar švietimo įstaigos, šeimos narių ir pan.) prašymu. Be to, buvo padaryti Administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimai, susiję su migracijos taisyklių pažeidimais. Pranešime spaudai nieko nekalbama apie užsieniečių, atvykusių į Kazachstaną turistiniais tikslais, registravimą.

Nuo balandžio 1 d. Kazachstanas planuoja 5% sumažinti valstybės tarnautojų skaičių. Teigiama, jog etatų mažinimas palies šias institucijas: nacionalinis žmogaus teisių centras, kaimų ir rajonų maslichatai (seniūnijos), aukščiausiojo teismo taryba, Gynybos ministerija, Konstitucinė taryba, parlamento rūmų aparatas, prezidento administracijos aparatas, šalies premjero ir pirmojo prezidento aparatas, pirmojo prezidento ir VRK archyvas. Taip pat planuojama paskelbti bendrųjų konkursų užimti laisvas administracines viešąsias pareigas moratoriumą iki 2021 m. sausio 1 d., išskyrus naujai įsteigtas ir (arba) pertvarkytas valstybines įstaigas. Kiek ankščiau Kazachstano prezidentas yra nurodęs iki 2024 m. valstybės tarnautojų ir darbuotojų skaičius sumažinti 25 procentais.

Užsienio politika

Sausio 20 dieną Kazachstano užsienio reikalų ministras Mukhtar Tleuberdi dalyvavo 17-ajame ES ir Kazachstano bendradarbiavimo tarybos posėdyje. Europos šalims derybose atstovavo Kroatijos užsienio ir Europos reikalų ministras Gordanas Grlicas Radmanas. Pagrindinis bendradarbiavimo tarybos dėmesys buvo sutelktas į Kazachstano ir ES bendradarbiavimą politinių, prekybos ir ekonominių santykių srityse. Posėdyje taip pat buvo aptartos pastangos įgyvendinant naują ES strategiją Vidurinei Azijai ir Europos bei Azijos tarpusavio ryšiai. Šalys sutarė, kad prekybos, ekonominio ir investicinio bendradarbiavimo plėtra laikoma prioritetine bendradarbiavimo sritimi. Akcentuotas abipusiai naudingos partnerystės stiprinimas energetikos, transporto, aplinkos, švietimo ir mokslo srityse. Europos Sąjunga yra svarbi Kazachstano prekybos ir investicijų partnerė, kuriai tenka beveik pusė užsienio prekybos ir investicijų į respublikos ekonomiką. Europos Sąjungos ir Kazachstano susitarimas dėl tvirtesnės partnerystės ir bendradarbiavimo įsigalios šių metų kovo mėn.

Ekonomika;

Baltarusija ir toliau vykdo derybas su Kazachstanu dėl naftos tiekimo į Baltarusijos naftos perdirkimo įmones. Kazachstano Respublikos energetikos ministras Nurlanas Nogajevas teigia, kad

susitarimas dėl naftos tiekimo įvyks tuo atveju, jei jis bus ekonomiškai naudingas Kazachstano įmonėms.

Spalio mėn. Baltarusija ir Kazachstanas susitarė dėl naftos tiekimo ir turėjo pradėti komercines derybas. Kaip vėliau buvo teigiama, susitarimas dėl naftos tiekimo turi praeiti eilę vidinių Kazachstano procedūrų, o tam reikalingas nemažas laiko tarpas.

Gruodžio pradžioje Kazachstano energetikos viceministras Asetas Magauovas teigė, kad Baltarusijos pusė paskelbė apie savo pasirengimą per metus importuoti apie 3,2–3,5 mln. tonų naftos ir tamsiųjų naftos produktų. Jis taip pat sakė, kad dvišalis susitarimas su Baltarusija dėl naftos ir naftos produktų tiekimo gali būti pasirašytas 2020 m. pradžioje.

Sausio 21 dieną Baltarusijos prezidentas Aleksandras Lukašenka teigė, kad Rusija priešinosi Kazachstano naftos tiekimui į Baltarusiją.

Kazachstano valstybės biudžeto pajamos per pirmuosius 2019 m. mėnesius sudarė 11,5 trilijono KZT (27 milijardų eurų), tai yra 15,5% daugiau nei per tiek pat 2018 m. mėnesių. Bendros biudžeto pajamos sudarė 8,5 trilijonus KZT ir per metus padidėjo 15,3%. Grynosios valstybės biudžeto pajamos sudarė 6,2 trln. KZT. Pajamų padidėjimą lėmė mokesčių įplaukų didėjimas 14,7% iki 8,2 trilijonų KZT (71% visų įplaukų į biudžetą). Kazachstano finansų ministerijos duomenimis, mokesčių pajamų augimą daugiausia lėmė padidėjęs PVM degalams ir energijos ištekliams, įmonių pelno mokestis ir tarptautinės prekybos bei užsienio operacijų mokesčiai.

Kazachstanas įveda draudimą eksportuoti gyvus bet kokio amžiaus ir lyties galvijus. Žemės ūkio ministerija pažymėjo, kad gyvulių eksportas sudarė pagrindą spekuliatyviai didinti mėsos gaminių kainas. Be to, dėl galvijų eksporto sumažėjo Kazachstano mėsos perdirbimo įmonių ir pašarus gaminančių įmonių darbų apimtys. Vidutiniškai 2019 m. šios įmonės dirbo mažiau nei puse savo pajėgumo. Įvedus draudimą, bus galima išsaugoti ir padidinti Kazachstano gyvulių skaičių, aprūpinti vietines mėsos perdirbimo įmones žaliavomis prieinamomis kainomis ir padidinti mėsos produktų eksportą. Kadangi žemės ūkio pramonės komplekso plėtros valstybinė programoje 2017–2021 metams, Žemės ūkio ministerijai buvo pavesta 2,5 karto padidinti perdirbtų produktų eksportą, institucija atsižvelgdama į esamą situaciją yra priverstas imtis tokių priemonių. Dokumentas įsigalioja per 10 dienų nuo registracijos momento. Draudimas įvedamas šešioms mėnesiams.

2020 m. sausio 17 d. įvyko išplėstinis Kazachstano vyriausybės posėdis, kuriam pirmininkavo šalies prezidentas Kassym-Zhomart Tokayevs. Valstybės vadovas išklaušė pranešimą apie šalies socialinę ir ekonominę raidą 2019 metais. Posėdis prasidėjo ministrų kabineto vadovo, taip pat finansų ir ekonominio bloko ministrų pranešimais. Valstybės vadovas buvo informuotas, kad šalies ekonomikos augimas pernai siekė 4,5 proc., o 2020 m. prognozuojamas BVP augimas yra 4,7–5 proc. Optimistinės ministrų kabineto narių prognozės nepadarė įspūdžio valstybės vadovui, kuris konstatavo nesėkmingas ministrų kabineto ir valdžios institucijų pastangas pažaboti augančias kainas. Anot jo, vyriausybė nesugebėjo užtikrinti konkurencingumo besivystančioje šalies rinkoje ir padidinti gyventojų pajamų. Buvo kritikuojamas valstybės tarnautojų darbo stilius. Tokajevs suteikė ministrams trumpą atokvėpį, pažadėdamas pavasarį atleisti visus, kurie neįvykdys valstybės vadovo nurodymų. Prezidentas dar kartą paragino vyriausybę racionaliai eikvoti biudžeto lėšas ir taupyti, skelbdamas ilgalaikį moratoriumą valstybinėms įstaigoms ir pusiau valstybiniam sektoriui pirkti brangius automobilius, baldus, taip pat rengti forumus ir konferencijas. Valstybės vadovas taip pat buvo nepatenkintas finansų sistemos būkle. Anot jo, bankų sistemą reikia reformuoti ir ją remti, nenaudojant biudžeto lėšų. Tokajevs taip pat pažymėjo, kad Kazachstanas 2019 m. aplenkė visas Eurazijos ekonominės sąjungos šalis dideliu infliacijos lygiu, o ekonomikos augimas kenčia dėl struktūrinių problemų, kurias šalis sprendžia jau daugelį metų. Bendrai, valstybės vadovas

atkreipė ypatingą dėmesį į šalies ekonominio vystymosi perspektyvas, pabrėždamas radikalių ekonominių reformų būtinybę. Taip pat pavedė įsteigti Socialinių ir ekonominių reformų analizės ir stebėsenos centrą prie Prezidento administracijos. Jis taip pat davė nemažai nurodymų šalies nacionaliniam bankui, visų pirma, parengti šalies finansinės politikos modelį. Valstybės vadovas išskėlė daug svarbių uždavinių respublikos vyriausybei - pirmiausia ministrų kabinetas iki gegužės 15 dienos turėtų parengti vidutinės trukmės darbo planą.

Saugumas:

Kazachstano gynybos ministerija parengė įstatymo projektą, kuriuo siekiama išplėsti prezidento galias karo padėties atveju. Pasak gynybos ministro pirmojo pavaduotojo Murato Bektanovo, naujasis įstatymo projektas reikalingas tinkamai organizuoti ir valdyti šalies gynybinius pajėgumus atsižvelgiant į šiuolaikinius iššūkius ir grėsmes.

Karo įstatymą planuojama papildyti straipsniu, pagal kurį Kazachstano prezidentas taikos metu nustato karo įstatymo taikymo tvarką, tvirtina Kazachstano ginkluotųjų pajėgų Aukščiausiąją vadovybę, nuostato regionų, respublikinės reikšmės miestų, sostinės gynybos tarybų ir Kazachstano vyriausybės veiklą karo atveju, taip pat valstybės institucijas, kurios karo atveju tampa tiesiogiai atskaitingos šalies prezidentui. Įstatymu įvedamos „regiono, respublikinės reikšmės miesto, sostinės gynybos tarybos“ sąvokos, bei vietinių savivaldos organų kompetencija, formuojant šias tarybas karo laikotarpiu. Be to, dokumente siūloma išplėsti vyriausybės galias nustatant ministerijų prievoles karo metu.

Susisiekimo sektorius

2020 m. kovo mėn. „Qatar Airways“ pradės skrydžius į Kazachstaną. 2020 m. kovo 30 d. Įvyks „Qatar Airways“ inauguracijos reisas tarp Dohos (Kataro sostinė) ir Nur Sultan. 2020 m. balandžio 1 d. - „Qatar Airways“ inauguracijos reisas tarp Dohos ir Almatos. „Qatar Airways“ į Kazachstaną vykdys 6 reguliarius keleivinius skrydžius per savaitę: iš Dohos į Nur Sultan 2 kartus per savaitę, o į Almatą - 4 kartus per savaitę. Kaip pranešta anksčiau, „Qatar Airways“ planavo pradėti skrydžius į Kazachstaną iki 2019 m. pabaigos.

Yra tikimybė, kad 2020 m. padaugės kibernetinių išpuolių prieš Kazachstano viešąjį sektorių. Apie tai pranešė Skaitmeninės plėtros, inovacijų ir kosmoso ministerija. Pranešime pažymima, kad įsilaužėliai vis dažniau pradėjo jungtis prie vyriausybės ir privačių asmenų išteklių. 2019 m. užregistruota 21,2 tūkst kibernetinių išpuolių. Iš jų populiariausi buvo taip vadinami robotų įsilaužimai (botnets). Sukčiavimo, naudojant elektroninius resursus, skaičius išaugo 4 kartus lyginant su 2018 m. 2019 m. kuriant nacionalinį informacijos saugumo centrą buvo išleista 12 milijardų tenge. 2020 m. kibernetinio saugumo tikslais bus išleista 9,6 milijardo tenge. Bendrai, Kazachstano skaitmenizavimo projektams šiemet bus skirta 60 milijardų tenge.

2019 m. per Kazachstaną gabenamų tranzitinių krovinių apimtys lyginti su 2018 m padidėjo 1,3%, ir sudarė 19,4 mln. tonų, tame tarpe geležinkelių tranzitinių krovinių kiekis - 17,5 mln. Tonų. Iš tranzitu vežtų krovinių šalis pernai uždirbo daugiau nei 450 milijardų KZT (1,1 milijardo eurų). Autotransporto tranzitinių krovinių apimtis 2019 m. sudarė 1,9 milijono tonų. Konteinerinių vežimų tranzitas per Kazachstaną padidėjo 23%. Viso pervežta 664 000 konteinerių, įskaitant 347 tūkstančius konteinerių maršrute Kinija – Europa – Kinija (padidėjimas 11%).

2020 m. Kazachstano aviacijos administracija planuoja atlikti išsamų visų oro linijų auditą. Planuojama tikrinti visus orlaivių naudotojus Kazachstane. Kiekviena įmonė turi tam tikrus veiklos mechanizmus todėl bus atsižvelgta į tam tikroms oro linijoms būdingą riziką ir parengtos

rekomendacijos konkrečioms oro linijoms. Audito dėka tikimasi pagerinti aviacijos saugumą. Planuojamas auditas neoficialiai siejamas su 2019 m. gruodžio 27 dieną prie Almatos įvykusia Bek Air lėktuvo katastrofa.

Tarptautinė oro transporto asociacija (IATA) panaikino Kazachstano oro bendrovės „Bek Air“, kurios lėktuvas gruodžio pabaigoje sudužo netoli Almatos, identifikacinį kodą. Asociacijos Laiške pabrėžiama, kad per šešiasdešimt dienų, atlikus būtinus patikrinimus, kodas gali būti suteiktas iš naujo. Anksčiau buvo pranešta, jog Kazachstano Civilinės aviacijos administracija panaikino Bek Air veiklos sertifikatą. Aviacijos administracija „Bek Air“ veiklą įvertino neigiamai, ir teigia, kad kompanijos licencija gali būti atnaujinta tik pašalinus visus pažeidimus. Civilinės aviacijos komitetas pranešė, kad „Bek Air“ nuiminėjo etiketes nuo savo orlaivio variklių, todėl nebuvo įmanoma nustatyti jų faktiškai dirbtų valandų. Be to, „Fokker-100“ orlaivių variklių gamintojas Rollsas Royce'as pateikė informaciją, kad po to, kai šie orlaiviai pradėjo skraidyti Kazachstane, gamykla negavo jokių užklausų ar informacijos dėl variklių kapitalinį remonto. Dėl finansavimo stokos „Bek Air“ reguliariai keisdavo tuos pačius komponentus skirtingiems orlaiviams. Ataskaitos rodo, kad „Beck Air“ reguliariai naudoja šį procesą, kai vieno orlaivio komponentai permontuojami į kitą orlaivį.

„Nursultano Nazarbajevo“ tarptautinis oro uostas 2019 m. aptarnavo 5099391 keleivių, tai yra 12,2% daugiau nei 2018 m. Keleivių srautas vidaus skrydžiais ataskaitiniu laikotarpiu sudarė 3250037 žmonės (padidėjo 17,9 proc.), tarptautinių skrydžių - 1849354 žmonės (padidėjo 3,3 proc.). Išvykstančių keleivių skaičių 2019 m. sudarė 2560976 žmonės, atvykstančių – 2538415 žmonių. Oro uosto krovinių apyvarta ataskaitiniu laikotarpiu padidėjo 2,1% ir siekė 10943 tūkstančių tonų.

Bendrai Kazachstano oro uostai 2019 m. aptarnavo 17 milijonų žmonių. Keleivių srautas Kazachstano oro uostuose lyginant su 2018 metais padidėjo 12,6 proc. Teigiama, kad keleivių srauto padidėjimas yra susijęs su naujų tarptautinių ir vietinių oro maršrutų atidarymu, lėktuvų bilietų kainų sumažėjimu, tranzito eismo patrauklumo padidėjimu, vidinių reisų subsidijavimo ir oro transporto infrastruktūros plėtra.

Sausio 21 d. Almatoje įvyko tarptautinės asociacijos „Trans-Kaspijos tarptautinis transporto maršrutas“ („

TMTM) visuotinis susirinkimas, kuriame buvo apibendrinti 2019 m. veiklos rezultatai. Savo kalboje KTŽ ir TMTM valdybos pirmininkas Sauatas Mynbajevs pabrėžė, kad „konteinerių srauto padidėjimas yra istorinis pasiekimas ir kad tai rodo TMTM maršruto dalyvių darbo koordinuotumą“. Susitikimo dalyviai pažymėjo, kad 2019 m. balandžio mėn. atidarytas naujas keltų maršrutas Kaspijos jūroje tarp Aktau ir Baku uostų būtent labiausiai pasitarnavo konteinerių srauto per TMTM padidėjimui. Po šio įvykio padidėjo geležinkelių riedmenų naudojimo efektyvumas ir žymiai paspartėjo konteinerių traukinių pristatymas. Susitikime taip pat buvo aptartas 2020 m. planai ir suderintos tarifų 2020 metams sąlygos. Posėdyje patvirtinta TMTM valdybos sudėtis naujai kadencijai. KTŽ valdybos pirmininkas Sauatas Mynbajevs vienbalsiai perrinktas TMTM valdybos pirmininku. Visuotinio susirinkimo metu buvo svarstomi naujų organizacijos narių priėmimo klausimai. „Xi'an Continental Bridge International Logistics Co., Ltd.“ (KLR) ir „Aktau Sea North Terminal LLP“ (Kazachstanas) buvo priimti asocijuotaisiais TMTM nariais. Konteinerių srautas TMTM maršrute per praėjusius metus padidėjo 71%, palyginti su 2018 m. ir pasiekė 10,7 tūkstančių TEU.

2022 m. pradžioje ICAO atliks Kazachstano aviacijos saugumo auditą. Kazachstanas paskutinį kartą atliko ICAO auditą 2017 m. pabaigoje. Remiantis galutiniu vertinimu, respublika įdiegė 83% ICAO standartų ir rekomendacijų, šis skaičius yra 21% didesnis nei ankstesnis ICAO auditas.

Kazachstano valstybinė geležinkelių įmonė „Temir Žoly“ kasmet praranda 16 milijardų tenge dėl taip vadinamo paslėpto krovinių tranzito. Tai pareiškė Transporto komiteto pirmininko pavaduotojas Zhanibekas Taizhanovas. Dėl to, kad tranzito tarifas yra 4 kartus didesnis nei vidaus tarifas, siuntėjai, gabendami importui ir eksportui skirtus krovinius, naudojami slaptomis tranzito schemomis. Būtent todėl buvo priimtas naujasis geležinkelių transporto įstatymas, kuris įveda prekių tranzito sąvoką, numatančią perkrovimą ir transporto rūšies keitimą maršrute. Naujosios taisyklės neleis siuntėjams išvengti tranzito tarifo mokėjimo. Tiesa, naujosios taisyklės galios tik vienerius metus ir yra laikomos pilotiniu projektu.

Kazachstano „Temir Zholy“ grynasis nuostolis 2019 m. pirmąjį pusmetį sudarė beveik 2,9 milijardo tenge. 2018 m. tuo pačiu laikotarpiu šis skaičius siekė 5,3 milijardo tenge nuostolių.

Parengė:

Gytautas Jundzila, transporto atašė

Edgaras Jelanskis, atašė